

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
д.держ.упр., професору
Р. В. Войтович

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління,
Мельничук Лариси Михайлівни на дисертаційну роботу
Колеснікової Віти Вікторівни «Державне сприяння професійній
адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти»,
поданої до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 26.891.02 на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного
управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Соціально орієнтована держава зобов'язана, з одного боку, не перешкоджати процесу вільного вибору місця роботи й функціонуванню ринкових механізмів працевлаштування, а з іншого боку - забезпечити соціальну захищеність молодого фахівця, створити умови для оптимального вибору професії й працевлаштування за фахом, його адаптації на ринку праці.

Стратегія професійної адаптації молоді повинна виступати важливим напрямком державної політики зайнятості, сприяти здійсненню конституційного права громадянина на працю, вільний вибір трудової діяльності. У цілому діюча державна політика використання й розвитку молодіжних трудових ресурсів повинна включати раціонально сформоване законодавство в сфері професійної адаптації населення до ринку праці в сполученні з ефективними механізмами взаємодії органів влади та управління, роботодавців, закладів освіти й некомерційних громадських організацій.

Державне сприяння професійній адаптації молодих фахівців до професійної діяльності через систему неперервної освіти має передбачати забезпечення умов для підготовки і підвищення кваліфікації кадрів, створення сприятливих організаційних, правових та економічних умов для їх професійного розвитку, забезпечення адаптації нормативно-правової бази та навчальних професійних програм до міжнародних вимог, сприяння впровадженню фундаментальних наукових знань і нових технологій. Саме це обумовлює підвищений науковий інтерес до процесів державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців для професійної підготовки,

необхідність наукового обґрунтування зміни підходів до формування та впровадження державної політики щодо системи неперервної освіти.

Актуальність порушеної у дисертації проблеми підтверджено також її зв'язком з науково-дослідною роботою Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України у межах наукової теми кафедри менеджменту освіти та права (кафедри публічного адміністрування та менеджменту освіти) Центрального інституту післядипломної освіти «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні» (0116U007183).

З огляду на викладене, вважаю, що дисертаційне дослідження В. В. Колеснікової є своєчасним та умотивованим науково-теоретичними й прикладними потребами державно-управлінської діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Мета, що сформульована авторкою та логічно віддзеркалює суть роботи, полягає в науково-практичному обґрунтуванні моделі державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти та розроблення на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення механізмів професійної адаптації молодих фахівців в Україні.

Колеснікова В. В. коректно визначає методологічний апарат дослідження. Основні положення, висновки та рекомендації, що формулює та обґрунтовує дисертантка, відповідають поставленій меті дисертаційного дослідження та мають достатнє теоретичне та емпіричне обґрунтування. Їх достовірність зумовлена вдалим вирішенням семи дослідницьких завдань, що сприяло реалізації визначеної мети дисертаційної роботи. Чітко корелюють з метою та поставленими завданнями й визначені об'єкт і предмет дослідження.

Дисертантка використовує комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, перш за все, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, категоріального, компаративного, соціологічного та порівняльно-історичного аналізу, структурно-функціональний метод та метод наукового передбачення. Емпіричною базою, крім нормативно-правових актів України, документів країн Європейського Союзу, слугували й дані власного соціологічного дослідження «Створення сприятливого середовища для професійної адаптації молодих фахівців».

Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження. Авторка використала широку джерельну базу за темою дисертації та проаналізувала достатній масив аналітичних даних, забезпечила відповідність предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Ознайомившись зі змістом дисертації Колеснікової В. В., основними публікаціями та авторефератом можна підтвердити, що мета дослідження виконана. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовано В. В. Колесніковою особисто і характеризуються науковою новизною.

Найбільш значущим науковим результатом є те, що дисертанткою вперше розроблено й обґрунтовано структурно-функціональну модель державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців до професійної діяльності, що містить такі блоки:

- нормативно-правовий, який охоплює нормативно-правові акти, що регулюють соціально значимі аспекти життя, суспільства та відображає сучасний стан і перспективи розвитку системи вищої професійної освіти;

- методологічний, складовими якого є суб'єкт, об'єкт, цілі, чинники і принципи державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців до професійної діяльності;

- процесуальний, який охоплює етапи, фази, механізми, форми, засоби, методи, умови й особливості адаптації молодих фахівців до професійної діяльності;

- моніторинговий блок, який передбачає визначення критеріїв здійснення моніторингу, процедур та інструментів результатів оцінювання.

Крім того, авторкою удосконалено наукове обґрунтування механізму державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців у системі неперервної освіти, який містить у собі такі елементи: аналіз стану і тенденцій професійної адаптації молодих фахівців, визначення проблем, формування концепції, вибір моделі державної політики, визначення пріоритетних сфер та напрямів сприяння професійній адаптації молодих фахівців у системі неперервної освіти, формування стратегії управління процесом адаптації, визначення заходів сприяння професійній адаптації молодих фахівців.

У роботі розширено категоріальне поле понять, що розкривають сутність державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців у системі неперервної освіти в теорії державного управління, зокрема дано визначення понять «державне сприяння професійній адаптації» і «професійна адаптація». Так, В. В. Колеснікова визначає державне сприяння професійній адаптації молодих фахівців як запровадження системи правових, організаційних, адміністративних і регулятивно-контролюючих заходів держави, спрямованих на створення сприятливих умов для професійної адаптації молодих фахівців до трудової діяльності та їх підтримку, де важливе місце посідає дуальна освіта, яка надає можливість поєднати теоретичну та практичну підготовку в процесі навчання. Професійна адаптація, на думку авторки, є процесом зміни поведінки особи, результатом якого є освоєння,

пізнання та пристосування до нового виду професійної діяльності, завдяки чому виявляються переваги та недоліки професійної підготовки.

У дисертаційній роботі набули подальшого розвитку:

– перелік основних ризиків, які виникають у процесі державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців, зокрема рівень заробітної плати молодих фахівців, бюрократизм, залежність від рішень роботодавця, що створює атмосферу невпевненості за майбутнє молодих фахівців, відсутність досвіду роботи, нерівномірне навантаження фахівців, недостатня увага до результатів роботи молодого фахівця з боку наставника, входження в колектив, недостатнє технічне забезпечення робочих місць, наявність корумпованої системи щодо зарахування на роботу, проблеми морально-психологічного напругу, якими є невпевненість у собі та власна мотивація;

– узагальнення досвіду зарубіжних країн щодо впровадження механізмів професійної адаптації молодих фахівців, на основі якого виявлено, що швидкість процесу адаптації молодих фахівців впливає на зменшення витрат на управління персоналом, зменшення плинності кадрів, поліпшення показників ефективності роботи, формування позитивного ставлення до праці, колективу і прояв лояльності до підприємства в цілому;

– напрями державної підтримки професійної адаптації молодих фахівців в Україні, зокрема координація програм професійного навчання, моніторинг потреб ринку праці, формування державної програми професійної орієнтації населення, впровадження дуальної освіти та розроблення у зв'язку з цим адаптаційних заходів (затвердження переліку і змісту документів, проведення тренінгів щодо впровадження дуальної освіти для роботодавців і працівників освіти), моніторинг та контроль процесу адаптації впровадження дуальної освіти;

– практичні рекомендації для органів державної влади та місцевого самоврядування щодо вдосконалення механізмів державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців в Україні, зокрема координація програм професійного навчання Міністерством освіти і науки України, моніторинг потреб ринку праці Міністерством соціальної політики України, формування державної програми професійної орієнтації населення Міністерством освіти і науки України спільно з Міністерством соціальної політики і моніторинг та контроль процесу адаптації Міністерством освіти і науки України.

Підсумовуючи сказане, слід визнати, що кандидатська дисертація Колеснікової В. В. є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має постульовану саме авторкою науково-теоретичну та практичну цінність.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях, оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в 11 наукових публікаціях, зокрема у 5 статтях, з яких 4 опубліковано у

вітчизняних фахових наукових виданнях та 1 стаття – у періодичному виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу. Додатково відображають наукові результати дисертації 6 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 2016 р.), «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівників навчальних закладів» (м. Житомир, 2016 р.), «Становлення публічного адміністрування в Україні» (м. Дніпро, 2019 р.), «Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект» (м. Дніпро, 2019 р.), «Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України» (м. Київ, 2019 р.), «Місто. Культура. Цивілізація» (м. Харків, 2020 р.).

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що дослідження становить науково-теоретичну основу для практики публічного управління в Україні. Основні положення дисертації можуть бути корисними під час викладання нормативних і спеціальних курсів із проблем розвитку професійної адаптації молодих фахівців в Україні.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практичній діяльності Державного навчального закладу «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького», Хмельницького міського центру зайнятості і Хмельницької обласної державної адміністрації.

Інформація щодо практичного впровадження основних результатів наукового дослідження підтверджена відповідними документами.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Зміст дисертації В. В. Колеснікової повністю корелюється з темою, логічно та послідовно її розкриває. Дисертаційна робота написана на належному рівні з використанням відповідного наукового інструментарію. Структура роботи та її оформлення відповідає офіційно встановленим вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій.

За змістом дисертація В. В. Колеснікової відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме таким напрямом досліджень: організаційний, правовий, ресурсний і інші види механізмів державного управління; цільові, функціональні, організаційні й інші складові механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях, у різних сферах суспільного життя.

Текст автореферату написано грамотно, аргументовано, загальноприйнятою науковою мовою. Його структура та оформлення відповідають встановленим правилам і стандартам.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату.

Незважаючи на високий теоретико-методологічний рівень отриманих дисертантом наукових здобутків, варто відмітити декілька рекомендаційних моментів та зауважень:

1. У дисертаційній роботі проблеми державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців розглядаються незалежно від рівня їхньої освіти. При цьому виникає запитання, чи існують особливості ролі держави у цьому процесі за різних рівнів здобуття молоддю професійної освіти?

2. У підрозділі 1.3., присвяченому теоретичному конструюванню структурно-функціональної моделі державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців до професійної діяльності, авторка зазначає, що «серед механізмів державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти виділяють: економічний, мотиваційний, організаційний, політичний, правовий» (стор. 59). Логічним, на наш погляд, було б визначити також суть зазначених механізмів та/чи наповнення їх конкретними важелями впливу держави на протікання процесів професійної адаптації молоді.

3. У підрозділі 2.1 авторка аналізує нормативно-правове забезпечення державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти України. Зокрема, серед законодавчих актів, що регулюють досліджувані процеси, виокремлюється Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Разом з тим, автор недостатньо чітко розкриває роль соціальної роботи у процесі професійної адаптації молодих фахівців.

4. При здійсненні аналізу зарубіжного досвіду, якому присвячено підрозділ 1.3., дисертантка досить детально розкриває світову практику формування систем професійної адаптації молодих фахівців. Водночас більшої ваги роботі, на наше переконання, додало б посилення акценту на розкриття питань функціонування механізмів державного сприяння адаптації молоді на ринку праці.

5. Підрозділ 3.3. присвячено виробленню рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного сприяння професійній адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти. Однак, на наш погляд, цій частині роботи не вистачає більшої структурованості, що сприяло б кращому їх сприйняттю та впровадженню у практику діяльності органів влади.

Разом з тим, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, а тому не впливають на результативність і загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження, не знижують наукової та практичної цінності отриманих результатів.

Загальний висновок про відповідність роботи встановлених вимогам.

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Колеснікової Віти Вікторівни «Державне сприяння професійній адаптації молодих фахівців через систему неперервної освіти» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, що має важливе значення для галузі науки «Державне управління».

Оформлення дисертації та автореферату відповідає вимогам нормативних документів МОН України, які встановлені для відповідного типу кваліфікаційних робіт. Таким чином, за формальними та змістовними ознаками виконана дисертація відповідає вимогам пп. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а її авторка, Колеснікова Віта Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування Навчально-наукового
інституту неперервної освіти
Національного авіаційного університету

Л. М. Мельничук

Підпис гр. Мельничук Л. М.
з а с і д ч у ю
Вчений секретар
Національного авіаційного університету

